

Säännöstelyn valvonta viranomaisen näkökulmasta

Lapin kalatalouspäivät, Rovaniemi

Juha Kämäräinen, Lapin ELY-keskus

7.11.2024

Vesistön säännöstelyn eri rooleja

Lupaviranomainen

(1.1.2026 alkaen uusi Lupa- ja valvontavirasto)

- Vesitalouslupaa haetaan vesilain lupaviranomaiselta eli aluehallintovirastolta, joka antaa toiminnalle lupaehdot ja määräykset
- Lupamääräyksiä koskevat erimielisyydet, joita ei saada ratkaistua valvontaviranomaisen kautta, käsitellään lupaviranomaisessa

Säännöstelyluvan haltija

- Usein energiayhtiö tai valtio, joka harjoittaa toimintaa lupamääräysten mukaisesti
- Vesitalouslupa ja ympäristölupa ovat lähtökohtaisesti voimassa toistaiseksi (eli pysyvästi), ellei lupaa ole myönnetty määräaikaista
- Lupa antaa sen haltijalle yleensä pysyvän oikeuden harjoittaa luvassa määriteltyä toimintaa

Valvontaviranomainen

(1.1.2026 alkaen uusi Lupa- ja valvontavirasto)

- Vesilain perusteella annettujen lupien sekä lupamääräysten noudattamista valvovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (valtion valvontaviranomainen) ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset

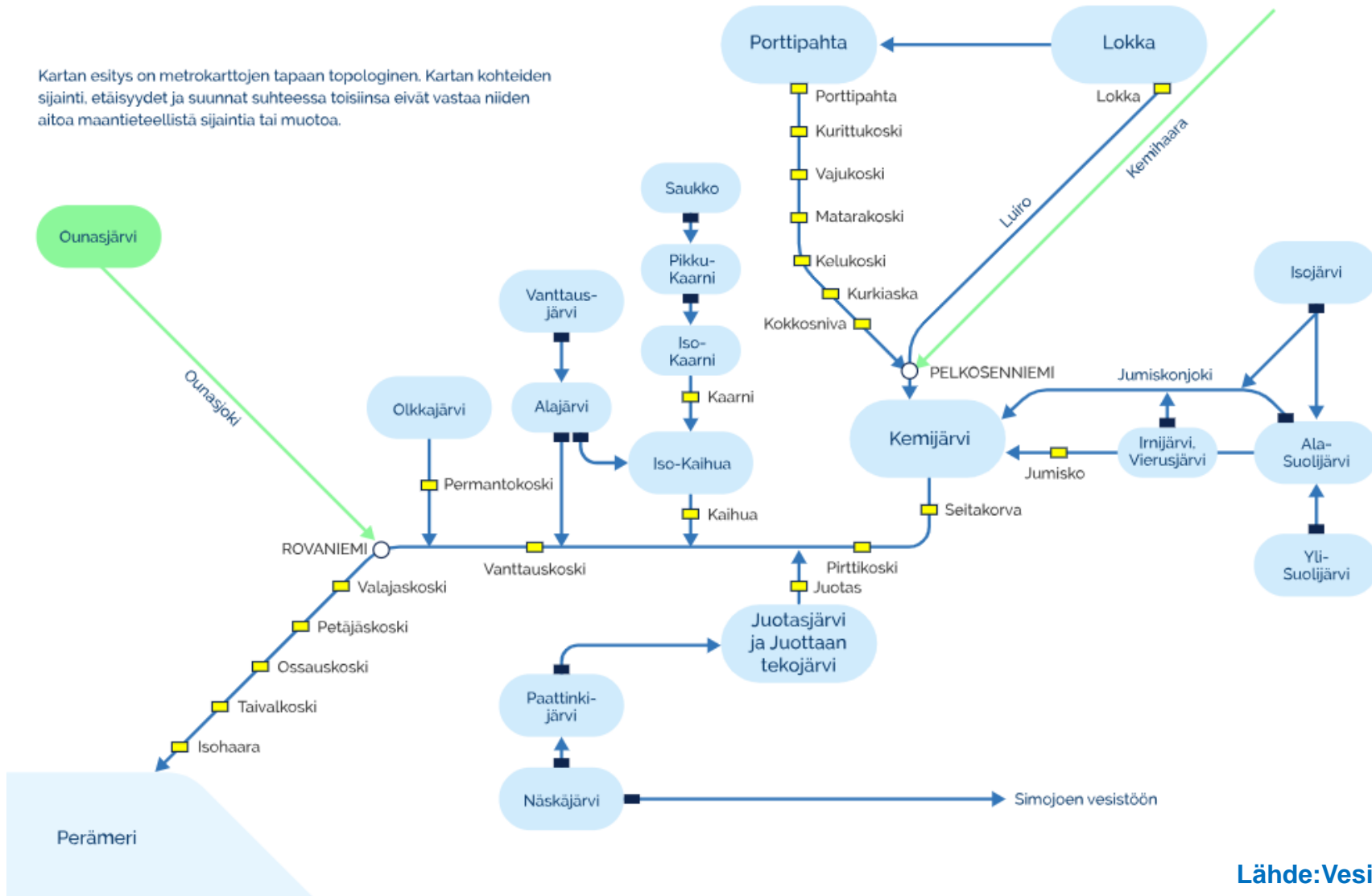
Sähköntuotanto ja valvonta

- Fingrid ohjaa ja seuraa sähköntuotantoa sekä -kulutusta
- Energiavirasto toimii sähkömarkkinoilla valvontaviranomaisena

Kemijoen vesistöalueen merkittävimmät säännöstelyt, padot ja voimalaitokset

Kartan esitys on metrokarttojen tapaan topologinen. Kartan kohteiden sijainti, etäisyydet ja suunnat suhteessa toisiinsa eivät vastaa niiden aitoa maantieteellistä sijaintia tai muotoa.

Lähde: Vesi.fi

- Säännöstelty järvi
- Säännöstelemätön järvi
- Säännöstelty joki, virtaussuunta
- Säännöstelemätön joki, virtaussuunta
- Säännöstelypato
- Vesivoimalaitos

- **21 voimalaitosta**
- **Luvanhaltijat:**
 - **Kemijoki Oy**
 - **PVO-Vesivoima Oy**
 - **Rovakaira Oy**
 - **Keski-Lapin Voima Oy**

Kemijoen vesistöalueen säännöstelyn valvonta

- Vesioikeudellisissa päätöksissä annettu määräykset ja velvoitteet säännöstelyn toteuttamisesta ja vaikutuksien seurannasta
- Lupamääräykset sisältävät muun muassa:
 - Säännöstelystä aiheutuvista haitoista maksetut ja maksettavat korvaukset
 - Säännöstelyille järville on määrätty vedenkorkeuden ylä- ja alarajat ja jokialtaille yleensä voimalaitoskohtaiset ylärajat
 - Rantojen suojaukset ja säännöstelystä aiheutuvien vyörymävahinkojen korvaaminen
 - Kalatalousmaksut ja –velvoitteet
 - Tarkkailuvelvoitteet (esim. vedenkorkeudet, virtaamat, vedenlaatu...)
 - Juoksutuksia koskevat lupamääräykset

Juoksutuksia koskevat lupamääräykset

- Kemijoen voimalaitokset on rakennettu tuottamaan sähköenergiaa ja niiden käyttö perustuu vastaamaan sähkön kulutusvaihteluiden aiheuttamaa säätövoiman tarvetta
- Voimalaitospadoille on määrätty veden säännöstelyä koskevat ylävesirajat, ja voimalaitospatojen aukkoja on tarpeen mukaan avattava siten, että vedenpinta estetään nousemasta määrättyä korkeutta ylemmäksi
- Virtaamavaihtelut toteutuvat voimalaitoksilla niille luvitettujen rakennusvirtaamien sekä tulva-aikaisten juoksutusvirtaamien puitteissa
- Kemijoen voimalaitosten säännöstelyssä on erityisesti huomioitava, että säännöstely perustuu laitosten yhteiskäyttöön, joten säännöstelykäytäntöjen on oltava mahdollisimman yhtenäiset, jotta energiantuotanto sekä joen vedenkorkeus-, virtaama- ja jääolosuhteet saadaan yhteensovitettua tarkoituksen mukaisesti

Lyhytaikaissäännöstely Kemijoella

- Kaikilla Kemijoen vesivoimalaitoksilla toteutetaan lyhytaikaissäännöstelyä
- Käytännössä tämä tarkoittaa, että voimalaitoksen juoksutusta voidaan tehon tarpeen vaihtelujen mukaan muuttaa, ja säännöstelyä toteutetaan yläpuolisen allastilavuuden lupaehtojen puitteissa
- Juoksutusten muutoksista lupaehtoissa määrätään usein seuraavasti:
 - ***”Voimalaitoksen juoksutusta voidaan tehon tarpeen vaihtelujen mukaan muuttaa.”***

Juoksutuksia koskevat lupamääräykset, (esimerkkinä Taivalkosken voimalaitos, osa 1)

- Taivalkosken voimalaitokselle Pohjois-Suomen vesioikeus myönsi 12.7.1999 antamassaan päätöksessä luvan Taivalkosken voimalaitoksen rakennusvirtaaman nostamiseen. Päätöksen lupaehtoihin kirjattiin juoksutusten muuttamisesta seuraavasti:
 - ***”Juoksutettavien vesimäärien muutokset on suoritettava niin, ettei vesistössä tai sen rannoilla aiheudu enempää vahinkoa, kuin tarkoitetun tuloksen saavuttamiseksi on välttämätöntä.”***

Juoksutuksia koskevat lupamääräykset, (esimerkkinä Taivalkosken voimalaitos, osa 2)

- PSVEO:n päätöksestä tehtiin valituksia, ja muutoksia haettiin vesiylioikeudelta. Muutoksenhakemuksissa esitetyissä vaatimuksissa muun muassa vastustettiin rakennusvirtaaman nostoa ja vedenkorkeuden sekä virtaaman vaihteluille vaadittiin asetettavaksi vaihtelurajoja ja aikoja
- Vaasan hallinto-oikeus kuitenkin hylkäsi virtaama- ja vedenkorkeusvaihteluita koskevat vaatimukset, ja vesioikeuden päätöstä ei muutettu

Juoksutuksia koskevat lupamääräykset, (esimerkkinä Taivalkosken voimalaitos, osa 3)

- VaHO:n 25.1.2000 antaman päätöksen perusteluissa on muun todettu muassa:
 - ***”Asiassa esitetyt vaatimukset, saatu selvitys, vesioikeuden päätöksen perustelut ja vesioikeuden käyttämät lainkohdat huomioon ottaen vesioikeuden päätöstä ei ole syytä muuttaa. Lisäksi hallinto-oikeus toteaa, ettei lyhytaikaiselle vedenkorkeuden vaihtelulle ole tarpeen asettaa rajoja tai kieltää äkillisiä vedenkorkeuden muutoksia. Tässä suhteessa tilanne ei muutu paljoakaan nykyisestä. Tällaiset rajoitukset tai kiellot olisivat ristiriidassa vesivoiman säättöominaisuuksien tarkoituksenmukaisen käytön kanssa. Hankkeesta aiheutuu vesioikeuden päätöksen mukaisena huomattavaa hyötyä ja mahdolliset vahingot on otettu huomioon vesioikeuden päätöksen lupaehtoissa.”***
- Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä pyydettiin vielä lupaa valittaa, mutta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuna valituslupahakemus hylättiin.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös, 29.7.2024

Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi

- Otteita lupamääräyksestä 1:
 - ”Luvanhaltijoiden on selvitettävä kunkin voimalaitoksen ympäristön olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman tehokkaan kalankulun järjestäminen...voimalaitosten patojen ohi ja suunniteltava kyseisten selvitysten perusteella...**voimalaitosten patojen ohi pääsyn mahdollistavat ylönousurakenteet sekä smolttien ja kuteneiden yksilöiden alasvaelluksen mereen mahdollistavat rakenteet ohjausmenetelmineen.**”
 - ”...Isohaaran voimalaitosluvan haltijan on lisäksi tehtävä selvitys ja suunnitelma mahdollisuudesta käyttää Isohaaran jo olemassa olevia kalateitä tässä määräyksessä 1 annettujen velvoitteiden täyttämiseen. Suunnitelmaan on tarvittaessa liitettävä kalateiden toiminnan tehostamista koskeva suunnitelma.”

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös, 29.7.2024

Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi

- Otteita lupamääräyksestä 1:
 - *”...selvitykset ja suunnitelmat on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle voimalaitoskohtaisina hakemusasioina Taivalkosken sekä Isohaaran osalta vuoden kuluttua tämän päätöksen saatua lainvoiman ja Ossauskosken, Petäjäskosken sekä Valajaskosken osalta kahden vuoden kuluttua tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.”*
 - *”...Suunnittelussa on myös otettava huomioon, että luvanhaltijoiden tulee luovuttaa maksutta kalankulun mahdollistaviin rakenteisiin tarvittava vesi.”*
 - *”...Kalatiet tai muut mahdolliset vastaavat ylösvaellusrakenteet on suunniteltava siten, että niissä voidaan johtaa vettä riittävästi lohen ja meritaimenen nousun varmistamiseksi, kuitenkin vähintään 2 m³/s. Houkutusveden johtaminen on suunniteltava niin, että lohelle ja meritaimenelle on niiden noustessa järjestettävissä riittävä houkutusvirtaama kaikissa olosuhteissa.”*

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös, 29.7.2024

Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen, Kemi, Keminmaa, Kemijärvi, Tervola ja Rovaniemi

- Aluehallintoviraston päätöksestä on valitettu ja se on nyt siirtynyt Vaasan hallinto-oikeuteen
- Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen tyytymätön voi valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO)
- Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa vain, jos on saanut valitusluvan

Ympäristöllisten lupien muuttaminen vesienhoidon ympäristötavoitteiden perusteella

Lainsäädännön kehittäminen ja sen valtiosääntöoikeudelliset perusteet

Antti Belinskij, Matti Hepola, Erkki Hollo, Jussi Kauppila, Milla Mäenpää,
Tapio Määttä, Essi Römpötti, Helena Valve ja Niko Soininen

Vesilain ja EU:n ympäristötavoitteiden yhteensovittaminen?

- Vesilain ja ympäristösuojelulain tarkistaminen Suomessa ollut vireillä pitkään
- Vuonna 2019 on laadittu raportti, jossa arvioitiin muun muassa Suomen nykytilaa, EU-oikeuden vaatimuksia ja perustuslaillisia reunaehtoja lupien muuttamiselle ympäristötavoitteiden perusteella
- Tällä hetkellä on parhaillaan vireillä Suomen ympäristökeskuksen vetämä hanke, jossa on tarkoitus selvittää vesienhoidon vaikutusta vesivoiman kykyyn toimia säätövoimana (VHS-Säätövoima-hanke)
- Lisäksi hankkeessa tarkastellaan taloudellisia ja oikeudellisia näkökulmia ja vesienhoidon ekologisia hyötyjä. Hanke julkaisee loppuraportin ja politiikkasuositukset vuoden 2024 aikana

Vesilain ja EU:n ympäristötavoitteiden yhteensovittaminen?

- Euroopan komissio on 3.10.2024 antanut Suomelle kehotuksen noudattaa vesipuitedirektiiviä.
- Komission mukaan kuhunkin toimenpideohjelmaan on sisällyttävä perustoimenpiteitä, joilla valvotaan erityyppistä vedenkäyttöä, kuten vedenottoa tai sähkön tuotantoa vesivoimalla.
- Jäsenvaltioiden on tarkistettava ja päivitettävä säännöllisesti näitä valvontatoimenpiteitä, mukaan lukien eri tarkoituksia varten mahdollisesti myönnetty vesiluvat. Suomessa tehdyt määräaikaistarkastukset eivät ole täysin direktiivin mukaisia, mistä Suomi on saanut komissiolta virallisen huomautuksen.
- Valtioneuvosto on ryhtynyt valmistelemaan Suomen vastausta, joka linjataan valtioneuvoston kanslian johdolla.

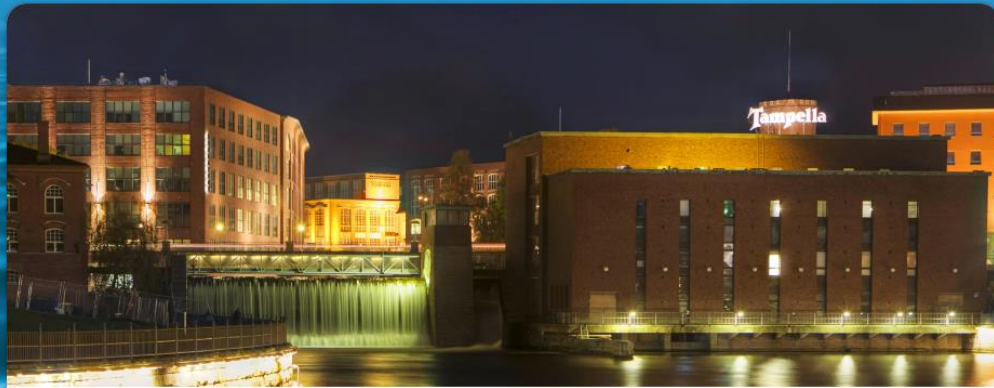
Otteita hallitusohjelmasta 20.6.2023: *Vesivoima ja Virtavesiä vapautetaan*

- Hallitus vahvistaa energiajärjestelmälle tärkeän säätökykyisen vesivoiman toimintaedellytyksiä.
- Vesilain päivittämisen yhteydessä huolehditaan siitä, että kansantaloudelle ja yleiselle edulle tärkeät hankkeet ovat edelleen mahdollisia.
- Vesivoiman säätökykyä parannetaan vesiputedirektiivin mahdollistamissa rajoissa.
- Hallitus edistää pumppuvoimahankkeiden toteutumista muun muassa sisällyttämällä ne luvituksen etusijaisuusmenettelyyn ja linjaamalla ne yleisen edun mukaisiksi sekä sisällyttämällä ne kapasiteettimekanismisiin.
- Vähämerkityksellisiä vesivoimaloita puretaan ja vesistöjä palautetaan luonnontilaan.
- Hallitus päivittää vesilakia siten, että vanhojen vesilupien päivityksen lisäksi niin sanotuille nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita.
- Hallitus vastaa vesiputedirektiivin vaatimukseen kansallisella lainsäädännöllä.

Valtion aluehallinnon uudistus, vaikutukset ELY-keskusten Y-vastuualueen tehtäviin

- Valtion aluehallinnon uudistuksessa kootaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon
 - Lupa- ja valvontavirasto
 - Perustettavaan uuteen virastoon menee muun muassa ELY-keskusten Y-vastuualueiden lupa-, ohjaus ja valvontatehtävät (esimerkiksi vesilain valvonta säännösteltyjen vesistöjen osalta)
- Samalla muodostetaan uudet alueelliset elinvoimakeskukset
 - Elinvoimakeskukset
 - Osa ELY-keskusten Y-vastuualueiden tehtävistä muun muassa vesitaloustehtävien osalta tulvariskien hallintaan liittyvät tehtävät, valtion säännöstelyt (Lapissa Inarijärven säännöstely), patoturvallisuustehtävät ja vesistöjen kehittämishankkeet
- 1.1.2026 uudet virastot aloittavat

TEEMANA:
Säännöstely

Vesistöjen säännöstely

Vesistön säännöstely tarkoittaa, että vesistön vedenkorkeuksia ja virtaamia säädellään jatkuvasti patojen, vesivoimalaitosten tai muiden rakenteiden avulla. Säännöstely voi palvella vesivoiman tuotantoa tai tulvien ehkäisyä tai sillä voidaan edistää vesiliikennettä, vedenhankintaa, vesistön virkistyskäyttöä, kalanviljelyä, maankuivatusta tai vesiensuojelua. Yleensä säännöstely toteuttaa useita tavoitteita yhtä aikaa.

Vesistön säännöstelyyn tarvitaan vesilain mukainen lupa. Suomessa on voimassa noin 240 vesistön säännöstelylupaa, ja ne kattavat noin 350 järveä. Lähes kaikkia suurimpia järviämme säännöstellään. Suomen koko järvipinta-alasta kolmannes on säännösteltyä.

Siirry karttapalveluun

Varoitukset

EI VOIMASSA OLEVIA VAROITUKSIA.

Tulvakeskuksen tulvatilannepalvelu

Asiakaspalvelu

Työkalut

- Aineistopankki
- Asiantuntijan työpöytä
- Kaivoveden analyysitulkki
- Omat havainnot
- Paikallisvesitilanne

Säännöstellyt päävesistöalueet

Alla olevilla päävesistöalueilla on oma sivu, jolla kerrotaan alueen säännöstelyistä.

Jänisjoki

Kiteenjoki-Tohmajoki

Vuoksi

Kymijoki

Kokemäenjoki

Kyrönjoki

Lapuanjoki

Närpiönjoki

Perhonjoki

Ähtävänjoki

Oulujoki

Kemijoki

Tornionjoki

Paatsjoki

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kiitos!

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus